

Платонівські читання

2021

Міністерство культури України
Національна академія образотворчого мистецтва
і архітектури

Платона Білецького

С. П. Подерв'янський
Портрет П. О. Білецького.
1972. Вугіль. 60x50.

Дев'яті
Платонівські
ЧИТАННЯ

ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА
ПЛАТОНА БІЛЕЦЬКОГО
(1922–1998)

Тези доповідей
Міжнародної наукової
конференції

Київ
2021

УДК 7.072.2(477) (06)
ББК 85.10(4Укр) 0
Д 76

Керівник проекту
кандидат мистецтвознавства Л.О. Лисенко

Дев'яті Платонівські читання. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. – Київ: ФОП О.Лопатіна, 2021.. – 224 с.: іл.

ISBN 978-617-7533-88-6

Д76 Матеріали Дев'ятих Платонівських читань, що відбулися онлайн 20 листопада 2021 року в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. Проблематика читань охоплює історію образотворчого мистецтва і архітектури України від давнини до сьогодення, а також Сходу і Заходу; методику викладання профільних дисциплін у вищих мистецьких закладах, інструментарій мистецтвознавця, проблеми сучасної художньої освіти. Учасниками читань були викладачі, співробітники, аспіранти, здобувачі, студенти НАОМА, викладачі, аспіранти, студенти, мистецтвознавці, наукові співробітники, реставратори з художніх, педагогічних і музичних ВУЗів, національних університетів, науково-дослідних інститутів, художніх музеїв, заповідників, наукових бібліотек України, навчальних закладів Угорщини, Італії, Китаю.

УДК 7.072.2(477)(06)
ББК 85.10(4Укр) 0

ISBN 978-617-7533-88-6

Вступне слово

Дев'яті Платонівські Читання відбулися в онлайн-форматі 20 листопада 2021 року, під час епідемії COVID-19, котра здавалася тоді найбільшою загрозою. Конференція зібрала більш, ніж 150 учасників із усіх регіонів України та суттєво розширила свою міжнародну географію. Адже до Читань долучились навчальні заклади Угорщини, Італії та Китаю. Серед учасників читань – викладачі, аспіранти та студенти українських вишів, співробітники науково-дослідних інститутів, музеїв, заповідників, наукових бібліотек України.

Платонівські Читання були започатковані як платформа для обміну думками щодо широкого діапазону мистецтвознавчих і реставраційних питань. Платон Олександрович Білецький, видатний мистецтвознавець, науковець і викладач НАОМА, чие ім'я носить конференція, вирізнявся саме таким, всеосяжним культурологічним і мистецтвознавчим баченням – від українського традиційного мистецтва до мистецтва Далекого Сходу. Тож проблематика Читань, як і раніше, охопила історію образотворчого мистецтва та архітектури України, Сходу і Заходу, методику викладання профільних дисциплін у вищих мистецьких закладах, проблеми сучасної художньої освіти та питання збереження і реставрації творів мистецтва. Із року в рік зростає інтерес до практичних питань менеджменту мистецтва – сучасного колекціонування, галерейної та аукціонної практики, документального супроводу.

Традиційно конференція присвячується подіям та особистостям, пов'язаним із кафедрою історії та теорії мистецтва НАОМА. Дев'яті Платонівські Читання мали бути присвячені Анні Володимирівні Заваровій, педагогу, мистецтвознавцю, блискучому інтелектуалу і дуже скромній людині. Утім, водночас стали Читаннями пам'яті Людмили Олександрівни Лисенко, нашої колеги, викладача кафедри теорії та історії мистецтва НАОМА і постійного керівника конференції. Її зусиллями Платонівські Читання перетворилися на потужний науковий «зріз» сучасного мистецтвознавчого дискурсу в Україні. Участь студентів і аспірантів у конференції оприявнює багатоманітний спектр дослідницьких інтересів молодих науковців, а широкий вибір тем дозволяє залучити потужні наукові сили з різних регіонів України. Проте найголовніше – той дух доброзичливості та професійної єдності, котрий, без перебільшення, був притаманний Читанням усі ці роки, і який щосили підтримувала Людмила Олександрівна.

Отже, ми вирішили виокремити розділ зі спогадами про Анну Володимирівну і Людмилу Олександрівну, котрі лише частково були озвучені в межах конференції.

Ця збірка виходить друком і в електронному форматі вже під час війни. Війни, котру ми навіть уявити не могли в листопаді 2021 року. Зараз, як ніколи, розуміємо важливість збереження та дослідження нашої культури і важливість її гідної наукової презентації у світі.

Тримаємо культурний фронт. Наближаємо Перемогу! Вдячні всім, хто обороняє і працює.

Із впевненістю у майбутньому запрошуємо до участі у Платонівських читаннях 2022 року.

Організаційний комітет конференції

Секція 2. Проблеми вивчення українського мистецтва 20–21 століття. Методика викладання профільних дисциплін у вищих мистецьких закладах. Інструментарій мистецтвознавця. Проблеми сучасної художньої освіти

Завданням кожного художника має бути пізнання усіх граней важливого мистецького засобу створення художнього образу, уміти професійно застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, графічних технік у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи. Розвиватись, уміти відтворювати, стилізувати, удосконалюватись на шляху пошуку авторського стилю.

Бондар Софія, магістрантка НАОМА (наук. керів. О. І. Гомирева)

Серія фотографій Бориса Михайлова «Спокуса смертю»

Ключові слова: Борис Андрійович Михайлов, фотографія, «Спокуса смертю», соц-арт, ХХ–ХХІ ст.

Борис Андрійович Михайлов – український фотограф, який народився в 1938 р. у Харкові, вважається класиком сучасної фотографії. На початку 1970-х Б. Михайлов самостійно вчився працювати з камерою, експериментував з матеріалом. Так з'явилася серія «Накладання» (1968–1978), метод створення якої вплинув на формування «Спокуси смертю». Його мистецтво має концептуальний та соціально-документальний характер. З середини 1990-х Б. Михайлов живе та працює в Берліні.

Важливість цього дослідження базується на тому, що в наукових роботах мистецтвознавців та істориків минулих часів відсутнє ґрунтовне дослідження творчості Б. Михайлова, зокрема, аналізу серії робіт «Спокуса смертю».

«Спокуса смертю» є однією з найновіших серій Б. Михайлова. Вона включає в себе більше 150 диптихів, що складаються з вже існуючих зображень і нових фотографій, зроблених у 2017–2019 роках. Структура диптиха виражає відчуття невизначеної, неоднозначної і постійно мінливої реальності.

Диптихи існують як наочна автобіографія, яка фіксує різні моменти в житті Михайлова, розташовані в різних місцях. «Я вибрав свої фотографії, переходячи до своєї історії, – зазначив Михайлов, – це як новела». Пари також викликають почуття невизначеності: зіткнення різновидів, що відображають тему бінале CRASH. Незважаючи на те, що пари створюють нові візуальні значення, кожне окреме зображення також набуває додаткового значення. «Можливо, я зараз використовую диптих, тому що неможливо щось пояснити лише однією картиною», – каже Михайлов. Політичні та символічні наративи проходять через основний твір – капіталістичне сьогодення та комуністичне минуле; життя та смерть – зав'язуючи різні елементи серії.

Отже, «Спокуса смертю» є ґрунтовною роботою, що включає в себе не тільки алегорію, символізм та змістовно гармонійне поєднання фотографій,

Секція 2. Проблеми вивчення українського мистецтва 20–21 століття. Методика викладання профільних дисциплін у вищих мистецьких закладах. Інструментарій мистецтвознавця. Проблеми сучасної художньої освіти

а ще й є продовженням творчої методики фотографа. Слід зауважити, що зміст роботи щільно пов'язаний з її назвою, адже в ній автор торкається теми людського життя, його цінності та смерті. Ця серія має глибокий символічний зміст для художника, пов'язаний з вічними роздумами про життя людини, його цінності, смерті та здогадками стосовно життя після смерті.

Бондаренко Вікторія, аспірантка Київського університету ім. Б. Грінченка (наук. керів. О. В. Школьна)

Матеріали преси до 120-річчя художника Миколи Глуценка

Ключові слова: Микола Глуценко, стаття, художник, преса, мистецький проект.

Минулий, 2021 рік ознаменував низку подій, присвячених 120-річчю від дня народження видатного українського художника Миколи Глуценка.

На офіційному сайті служби зовнішньої розвідки України було оприлюднено статтю «Микола Глуценко. Невідомі сторінки життя відомого художника», основу якої складають розсекречені документи з архівних фондів розвідки.

Аналітичне інтернет-видання Львова – «Zaxid.net» у розділі культура опублікувало статтю «Микола Глуценко – художник і шпигун», спираючись на матеріали зовнішньої служби розвідки.

Центр досліджень визвольного руху спільно з партнерами представили онлайн-виставку «Репресоване мистецтво», де розкривається особливість життєвого шляху 30-х митців з України, Чехії та Грузії, які були у полі зору комуністичних спецслужб. З матеріалами на тему: «Митці і КГБ: скелети у шафі художника Миколи Глуценка» можна ознайомитися на сторінці інформаційного партнера проекту «Історична правда».

«Українська літературна газета» на своїх сторінках оприлюднила інформацію про презентацію роману «Пейзажист» українського письменника Станіслава Стеценка (про Миколу Глуценка).

Автори проекту «Амнезія» на своїй сторінці в інтернеті опублікували фрагмент з біографічної книги Катерини Лебедєвої: «Микола Глуценко – художник і шпигун», що вийде друком наприкінці 2021 р.

Виставкові події, присвячені вищезгаданій даті, не залишилися без уваги рецензентів. Так, «Микола Глуценко. Без віз» – назва проекту та однойменної статті Вадима Рижкова у газеті «День», де автор критично осмислює подію, що відбулася у художньому музеї Дніпра. «Художник і

Секція 2. Проблеми вивчення українського мистецтва 20–21 століття. Методика викладання профільних дисциплін у вищих мистецьких закладах. Інструментарій мистецтвознавця. Проблеми сучасної художньої освіти

агент розвідки» – під такою назвою презентувала виставку у м. Дніпрі авторка статті інтернет-видання «Радіо Свобода» Юлія Рацибарська.

На сторінці «Суспільні Новини», у розділі «мистецтво» опублікована стаття Анни Книш, що висвітлює відкриття виставки художника у Сумському обласному художньому музеї ім. Никанора Онацького.

«Ритми і ритми кольору» назвали онлайн-виставку Миколи Глуценка на офіційному сайті Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, автором якої є Ростислав Загорулько.

На офіційній сторінці Херсонського художнього музею ім. Олексія Шовкуненка можна знайти інформацію про виставку творів митця: «Позезія живопису Миколи Глуценка».

«Барви ХХ століття» – мистецький проєкт Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького та Галереї Нью Арт (м. Київ). Куратори: Едуард Димшиць, Євгенія Білоусова. Різні медіа представили цю подію на сторінках своїх видань. Також на сайті Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького викладено анонс до цього мистецького проєкту.

Боримська Олена, завідувачка наукового відділу експозиційно-виставкової роботи Національного музею «Київська картинна галерея»

Справжній Homo Viator Альона Соломадіна. Виставковий проєкт «Один алфавіт і проєктні композиції» як прояв творчого переосмислення принципів класичного конструктивізму.

Ключові слова: конструктивізм, виставковий проєкт, графічний дизайн, Homo Viator.

Сьогодні виповнюється сто років від народження одного з найпотужніших проявів класичного авангарду, особливого типу світорозуміння й художньої практики, який ми знаємо як конструктивізм, який на багато десятиріч зумовив розвиток світового мистецтва. Зокрема, його важливої складової – дизайну та всіх його різновидів. Що без них не можна уявити існування сучасної людини в сучасному середовищі.

Принциповим для конструктивізму був вихід із площини у простір, в реальний, а не умовний об'єм. До того ж конструктивісти співвідносили свою діяльність із соціальним простором. «Виробничники» вважали себе інженерами, які народжують нові ідеї, а також впроваджують їх у життя (до речі, саме у листопаді 1921 відбулося розмежування між станковістами

Секція 2. Проблеми вивчення українського мистецтва 20–21 століття. Методика викладання профільних дисциплін у вищих мистецьких закладах. Інструментарій мистецтвознавця. Проблеми сучасної художньої освіти

та виробничниками). Використовуючи базові засадничі мінімалістичні елементи будь-якого мистецтва, художники конструювали нову дійсність, новий предметний світ, що був позначений універсальним загальностильовим принципом (модульність, типовість, трансформованість тощо) в усіх галузях людської діяльності – архітектурі, меблях, прикладному мистецтві, поліграфії, предметах побуту тощо. Таким чином відбувалося формування не тільки новітнього, універсального, футуристичного середовища, а й перекодування світогляду людини майбутнього.

Осмилення історичного минулого, уважне ставлення до вітчизняної художньої спадщини є ознакою справжнього митця, в творчості якого відчувається цивілізаційний background, митця, що водночас у своїх форматворчих пошуках торує нові шляхи у мистецтві.

Альона Соломадіна є справжній Homo Viator, сучасний конструктор, творець, який беручи до уваги фундаментальні методичні базові ідеї означеного напрямку доцільно застосовує їх до сьогоденної практики, вибудовуючи нову універсальну мову, абетка якої базується на принципах міждисциплінарності, що є ознакою сьогоденних реалій. В усіх своїх проєктах, як і у багаторічному «Місті форм» мисткиня діє у царині формотворення. Це багаторічні вправи на віднайдення, виокремлення ключового базового елементу в будь-якому предметному середовищі з подальшим художнім конструюванням. Так елементи переходять з площини в об'єм, з книги в архітектурний об'єкт, а з архітектури перетворюються на графічний знак, символ, книжковий шрифтовий елемент або ж повертаються в архітектурне середовище у вигляді урбаністичної складової (дизайну, освітлення тощо). В цих дивних метаморфозах, з кожним новим формоутворенням базові елементи отримують нове смислове наповнення, поєднуючи галузі історії та культури, дизайну та урбаністики. Замислюючись над проблемами сучасного суспільства талановита художниця візуалізує їх засобами графічного дизайну, проте в суто індивідуальній авторській манері.

Ще сторіччя тому авангардисти активно застосовували знак, символ в якості універсальної мистецької мови, відкидаючи принцип образотворчості. І сьогодні знак широко використовують в різних галузях мистецтва. Так, наприклад, до алфавітної знаковості вдається скульптор Олексій Золотарьов (триптих «Вправи» 2019, метал, фарбований склопластик, h-160 см), коли працює з модульними формоутвореннями. Скульптура взагалі перетворюється на об'єкт, а далі на знак, символ, літеру умовного есперанто. І в такому вигляді досить органічно сьогодні вписується в урбаністичне середовище.

Ідея вільного багатомірного просторового середовища, зіткнення й гармонійне поєднання протилежностей, уніфікованості різнохарактерних складових, нарешті, трансформованість й типологія базових елементів – відкрита як метод модернізмом – в постмодерністській традиції отримала

ЗМІСТ

Вступне слово.....	5
Пам'яті Анни Володимирівни Заварової	6
Пам'яті Людмили Олександрівни Лисенко	18
Секція 1. Проблеми вивчення українського мистецтва від давнини до початку 20 ст.....	22
Секція 2. Проблеми вивчення українського мистецтва від давнини до початку 20 ст.....	48
Секція 3. Класичне і сучасне мистецтво Сходу та Заходу.....	184

Дев'яті Платонівські читання
<https://platonconference.kiev.ua>

Тези доповідей Міжнародної наукової конференції.
Київ. 2021

Координатор проекту: кандидат мистецтвознавства Л.О. Лисенко
Організаційний комітет: В.Пітеніна, М. Стрельцова
Редагування О.М. Харченко
Макетування І.М. Дудник
Розробка та оновлення сайту О.Малов
